ZÁVISLOST NA TABÁKU

Alexandra Pánková, Kamila Zvolská

Centrum pro závislé na tabáku

III. interní kliniky 1. LF UK a VFN v Praze

1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA
Univerzita Karlova

VŠEOBECNÁ FAKULTNÍ NEMOCNICE V PRAZE

KAPITOLY Z PREVENTIVNÍ KARDIOLOGIE

3. 11. 2026

Drahobejlova 27, Praha 9 – Libeň

Chronické onemocnění

Dočasná abstinence – zkušenost
Premedikace
Léčba závislosti na tabáku – není jednorázová, proces

- *https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352556817300486*
- *https://thorax.bmj.com/content/65/9/815*

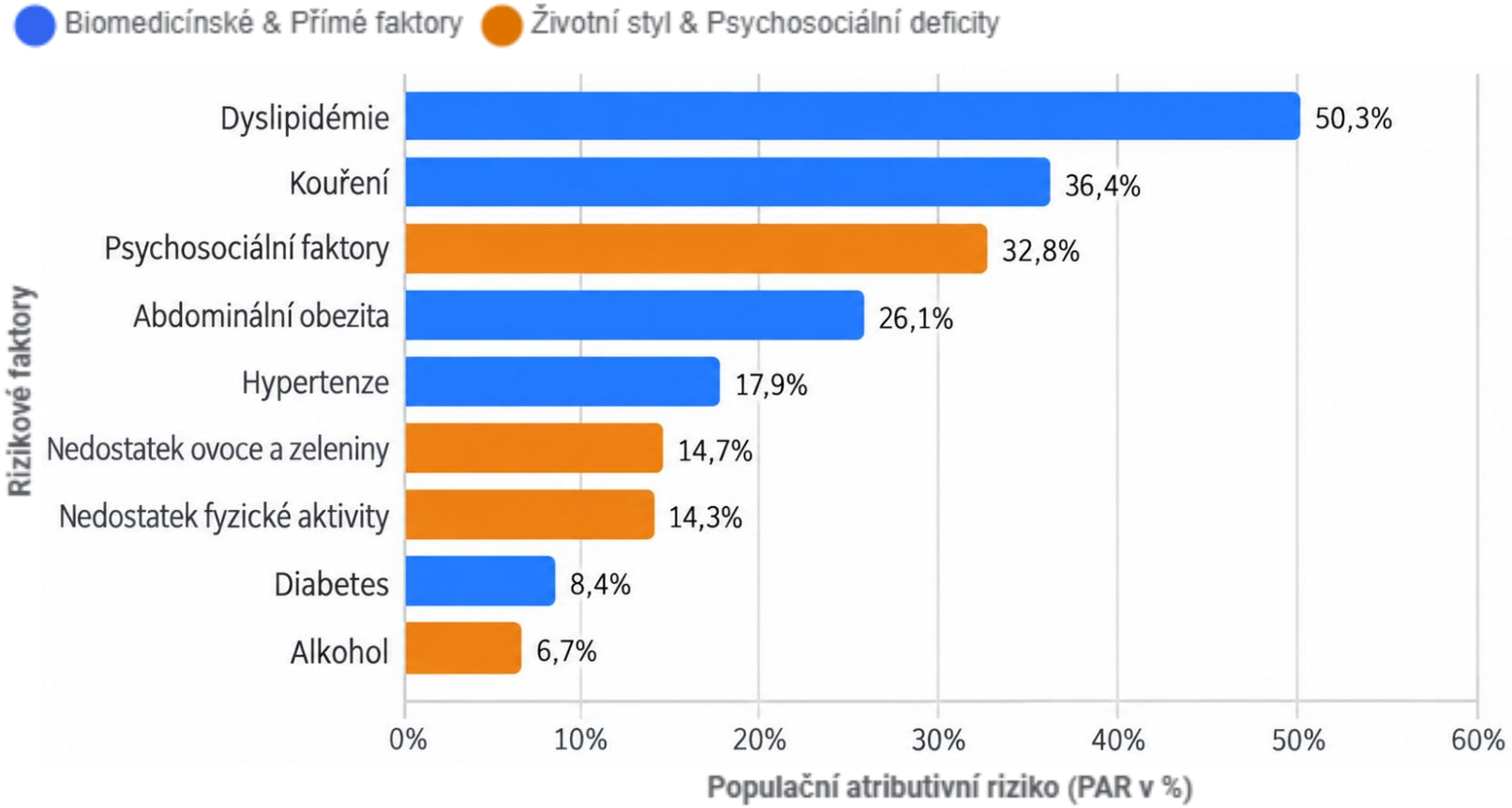
Jak navázat kontakt a motivovat?

- doba od první myšlenky zanechání kouření k pevnému rozhodnutí (=nabytí motivace) může být různě dlouhá (i léta)
- 70 % kuřáků by raději nekouřilo – **nebát se oslovit** s doporučením přestat
- relevantní informace (5 „R“)
- **co tím získá**: zdravotní benefit, finance, jiné důvody…
- **co tomu brání**: abstinenční příznaky!
- **lékové interakce** – nižší účinnost mnoha léčivých přípravků…

Králíková, E., Aschermann,M., Dvořák, V., Jirkovská, J., Hartinger, J., Kališová, L., Losse, S., Pánková, A., Petanová, J., Popov, P., Šťastný, B., Štěpánková, L., Vokurka, S., Zvolská, K.: Léčba závislosti na tabáku, klinický doporučený postup, UZIS, 2022 (Metodika GRADE - Grading of Recommendations Assessment, Development and Evaluation, 124 stran včetně 448 citací)

STUDIE INTERHEART

Kouření je
2. nejvýznamnější RF
infarktu myokardu

Léčba závislosti na tabáku:
klíčová v rámci **primární i sekundární prevence** KVO

Lindson et al. Strategies to improve smoking cessation rates in primary care. Cochrane Database Syst Rev. 2021
Wu et al. Smoking cessation for secondary prevention of cardiovascular disease. Cochrane Database of Systematic Reviews 2022
Whincup et al INTERHEART. Lancet. 2005

Spalovaný tabák = cigarety

- vysoká prevalence kouření v ČR: **22 %**, 15-24 let **18 %** (**-9 %** oproti 2024)
  (Fialová et al. Národní výzkum užívání tabáku a alkoholu v České republice 2025 (NAUTA), SZÚ, 2026)

End game = pod 5 % kuřáků

Švédsko **2025**
Finsko, Francie, Nizozemí mezi **2030 a 2040**
Belgie, Slovinsko **2040**
Dánsko generace bez tabáku do r. **2030**

(González-Marrón et al. Tobacco endgame in the WHO European Region: Feasibility in light of current tobacco control status. Tobacco Induced Diseases. 2023)

Standardizovaná úmrtnost
na **kardiovaskulární onemocnění** v r. 2022
(na 100 000 osob)

	Celkem	♂	♀	pod 65 let
Česko	505	611	427	**52**
Irsko	266	317	221	**30**
Švédsko	258	320	211	**26**
Finsko	310	413	235	**38**

Pokles úmrtnosti:

- snížením incidence rizikových faktorů (2/3)
- lepší léčbou (1/3)

(Causes of death – diseases of circulatory system, residents, 2022. Eurostat)

SCHÉMA LÉČBY ZÁVISLOSTI NA TABÁKU
(kód F17 dle MKN-10)

Evidence-based medicine:

Krátká intervence: každý lékař/sestra/jiný zdravotník: při každém klinickém kontaktu

Intenzivní léčba:

- ***psychosociální závislost:***
  PSYCHOBEHAVIORÁLNÍ INTERVENCE - nejčastější situace s cigaretou, dopředu připravené náhradní řešení, změna denního stereotypu
  „Připravte si předem nekuřácká řešení pro situace, kdy typicky kouříte.“
- ***fyzická (drogová) závislost:***
  - **navíc k intervenci: FARMAKOLOGICKÁ LÉČBA k potlačení abstinenčních příznaků, NE ~~„PROTI KOUŘENÍ“~~ náhradní terapie nikotinem, bupropion, vareniklin** a **cytisin**
  - i k postupné redukci kouření u lidí, kteří nejsou schopni nebo ochotni přestat kouřit naráz

- *Fiore et al. Treating Tobacco Use and Dependence: 2008 Update. Clinical Practice Guideline. Rockville, MD: U.S. Department of Health and Human Services, Public Health Service, 2008*
- *Králíková et al. Léčba závislosti na tabáku: Klinický doporučený postup. Praha: ÚZIS ČR, 2022*

Náhradní terapie nikotinem vždy s intervencí

náplasti, pastilky, žvýkačky:

- **dvojnásobné zvýšení úspěšnosti** oproti placebu, **kombinační terapie** (náplast + ústní formy) **téměř ztrojnásobují úspěšnost v** porovnání s placebem *(Cochrane Database of Systematic Reviews 2023)*
- **nižší sympatická stimulace** oproti cigaretám *(Blann 1997, Lucini 1998)*
- žádná agregace trombocytů, ani trombotické KV účinky, ani zvýšení fibrinogenu *(Benowitz, 1993)*
- nezpůsobuje koronární vasokonstrikci *(Keeley 1996, Nitenberg 1999)*
- vysoké dávky (náplast 21 mg/24 hod.) **nemají** u dlouhodobých **kuřáků vliv na srdeční frekvenci ani krevní tlak** pravděpodobně rozvojem tolerance na nikotin *(Zevin 1998, Tanus-Santos, 2001)*
- kuřáci mají bez ohledu na užívání NTN zvýšené KV riziko, randomizované kontrolované studie neprokázaly souvislost mezi náplastmi a akutními KVO, lze ji iniciovat již **během hospitalizace** po akutním koronárním syndromu *(Dhaliwal 2024)*

- *Theodoulou et al. Different doses, durations and modes of delivery of nicotine replacement therapy for smoking cessation. Cochrane Database of Systematic Reviews 2023,*
- *Blann et al. The influence of smoking and of oral and transdermal nicotine on blood pressure, and haematology and coagulation indices. Thromb Haemost. 1997*
- *Lucini et al. Autonomic effects of nicotine patch administration in habitual cigarette smokers: a double- blind, placebo-controlled study using spectral analysis of RR interval and systolic arterial pressure variabilities. J Cardiovasc Pharmacol. 1998*
- *Benowitz et al. Nicotine effects of eicosanoid formation and hemostatic function: comparison of transdermal nicotine and cigarette smoking J Am Coll Cardiol. 1993*
- *Keeley et al. Intranasal nicotine spray does not augment the adverse effects of cigarette smoking on myocardial oxygen demand or coronary arterial dimensions. Am J Med. 1996;*
- *Nitenberg et al. Effects of nicotine gum on coronary vasomotor responses during sympathetic timulation in patients with coronary artery stenosis. J Cardiovasc Pharmacol. 1999*
- *Zevin et al. Dose-related cardiovascular and endocrine effects of transdermal nicotine. Clin Pharmacol Ther.1998*
- *Tanus-Santos et al. Cardiovascular effects of transdermal nicotine in mildly hypertensive smokers. Am J Hypertens. 2001*
- *Dhaliwal et al. Abstract 4146448: real-world outcomes of nicotine replacement therapy in acute coronary syndrome. Circulation, 2024.*

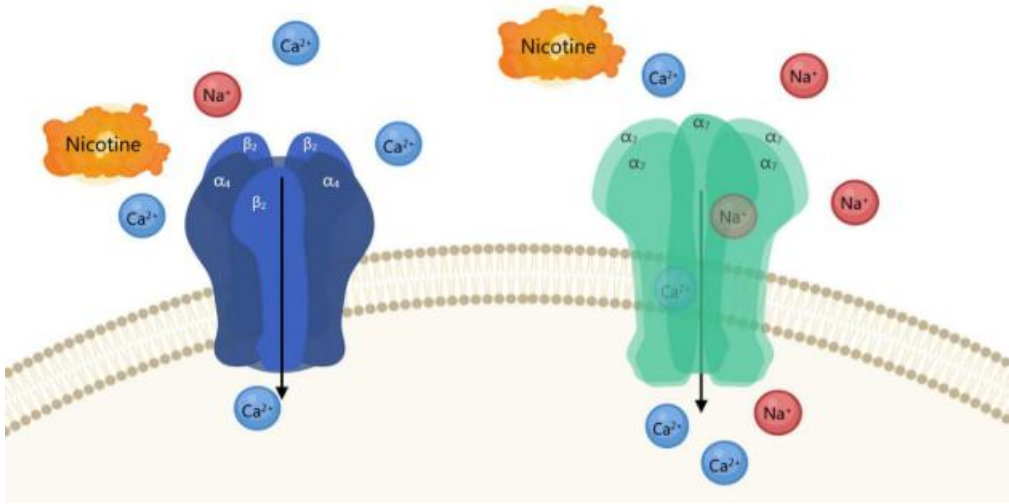
Bupropion SR vždy s intervencí

- schválen v USA v roce 1997 pro indikaci léčba závislosti na tabáku
- inhibitor zpětného vychytávání noradrenalinu a dopaminu - tlumí abstinenční příznaky **modulací dopaminergní dráhy odměny** v mesolimbickém systému
- **nepředstavuje riziko z hlediska závažných nežádoucích KV příhod (MACE)**
- **bezpečný pro pacienty s KVO**
- **dvojnásobné zvýšení úspěšnosti** oproti placebu, úspěšnost nižší než vareniklin a kombinovaná náhradní terapie nikotinem
- lze kombinovat s náhradní terapií nikotinem

- *Hartmann-Boyce et al. Efficacy of interventions to combat tobacco addiction: Cochrane update of 2012 reviews. Addiction. 2013.*
- *Issa et al. Effectiveness of sustained-release bupropion in the treatment of smoker patients with cardiovascular disease. Arq Bras Cardiol. 2007.*
- *Perkins KA. Smoking cessation in women. Special considerations.CNS Drugs. 2001.*
- *Mills et al. Cardiovascular events associated with smoking cessation pharmacotherapies: a network meta-analysis. Circulation. 2014*

Vareniklin vždy s intervencí

- schválen 2006 v USA, v ČR od r. 2007
- parciální agonista **alfa4beta2 acetylcholin-nikotinových receptorů** →zmírnění abstinenčních příznaků po nikotinu, minimalizace nárůstu dopaminu
- agonista **alfa7 podjednotky** a **parciální agonista alfa3beta4 podjednotek** - možná stimulace parasympatického a sympatického nervového systému
- **rozsáhlé metaanalýzy a klinické studie riziko nepotvrdily** *(Cahill 2013, Mills 2014, Sterling 2016)*
- **1 tbl. 1 mg 2x denně**
- **ztrojnásobuje úspěšnost** v porovnání s placebem

Cytisin vždy intervencí

- podobně účinný, limitovaný počet studií
- krátký poločas účinku, 1 tbl. 1,5 mg á 2 hod. nebo 3x2

- *Cahill et al. Pharmacological interventions for smoking cessation: an overview and network meta-analysis (Review). Cochrane Database of Systematic Reviews 2013*
- *Mills et al. Cardiovascular events associated with smoking cessation pharmacotherapies: a network meta-analysis. Circulation 2014*
- *Sterling et al. Varenicline and Adverse Cardiovascular Events: A Systematic Review and Meta-Analysis of Randomized Controlled Trials. J Am Heart Assoc. 2016*

NIKOTIN

	Na bázi **čistého nikotinu**	Na bázi **tabáku**
Nezahřívané	**náhradní terapie nikotinem** (náplasti, žvýkačky, pastilky, ústní/nosní sprej), nikotinové sáčky	**bezdýmný tabák** porcovaný tabák, snus
Zahřívané	**elektronické cigarety** (vapování liqidů na bázi vody/alkoholu, **nikoli oleje**)	**zahřívaný/tlející tabák** HTP - Heated Tobacco Products

Velký rozdíl v riziku

ELEKTRONICKÉ CIGARETY ≠ ZAHŘÍVANÝ TABÁK

- **Neobsahují tabák**
- 100-150°C
- Toxické látky**: jednotky %** oproti kouři (do 5 %)
- Pokud se nepovedlo přestat kouřit s intervencí a léky, doporučujeme

- **Obsahuje tabák**
- 300-350°C
- **riziko se blíží riziku kouření:**
  - Toxické látky: některé méně o **desítky %** oproti kouři, jiné víc
- Vyšší spotřeba? Těžší odvykání?
- Nedoporučujeme

1.generace 2.generace **3.generace** **4.generace**

Jednorázové e-cigarety:
- zákaz v UK

- *St Helen et al. IQOS: examination of Philip Morris International's claim of reduced exposure. Tob Control. 2018;27(Suppl 1):s30-s36.*
- *Lindson et al. Electronic cigarettes for smoking cessation. Cochrane Database Syst Rev. 2024 Jan 8;1(1)*
- *The Evolution of E-Cigarette, or Vaping, Products. What is Vaping? – ZCISD Police – Zapata County Independent School District*

E-cigarettes, varenicline and cytisine are the most effective stop-smoking aids, analysis of over 150,000 smokers reveals

Was this helpful? Donate.
Print

Key Points

- Comprehensive study reveals nicotine e-cigarettes, varenicline and cytisine are the stop-smoking aids most likely to help people quit smoking.
- On average, for every 100 people trying to quit, around 14 are likely to succeed using an e-cigarette, varenicline or cytisine in any given quit attempt. This is compared to 6 in 100 who are likely to quit without using any aids.
- Dual nicotine replacement therapy (NRT) methods, like combining a patch with gum, may be almost as effective, with approximately 12 in 100 people likely to successfully quit. However, this estimate is less certain than those for the other stop-smoking aids.
- Using only one form of NRT, such as a patch alone, leads to around 9 in 100 people successfully quitting.
- The advanced "component network meta-analysis" (CNMA) approach analysed over 300 clinical trials to compare the effectiveness of various cessation methods.
- Cytisine, a highly effective smoking cessation medicine, is highlighted but is unavailable in most countries, including the UK. Many countries also have supply issues with varenicline currently.

A comprehensive new Cochrane analysis has found that nicotine e-cigarettes, varenicline and cytisine are the

Doporučit nekuřte/přestaňte NESTAČÍ

Empatie, nabídka snížení abstinenčních příznaků za hospitalizace / před plánovaným výkonem

Doporučit snížit? Ano, ale…

- **Postupná redukce** možná, ale **jen s farmakoterapií**, jinak **kompenzační kouření**

Doporučit jinou formu nikotinu? Ano, ale…

- jen je-li variantou kouření - **nejsou určeny nekuřákům**
- **liší se riziky**
- **Cochrane:** elektronické cigarety 3. a 4. generace

Krátká intervence: Dotaz, Intervence, Kontakty

DOTAZ NA UŽÍVÁNÍ TABÁKU A DOKUMENTOVÁNÍ KUŘÁCKÉHO STATUTU PACIENTŮ ZVYŠUJE PROCENTO POSKYTOVÁNÍ KLINICKÉ INTERVENCE

Systematický přístup → velký dosah

Po roce nekouří: bez pomoci 3-5 %, **krátká intervence**: **10 %**
intenzivní léčba: 40 %

Dotaz

Zeptejte se na užívání/expozici **TABÁKOVÉMU KOUŘI/TABÁKU**, uveďte v dokumentaci vhodnou diagnózu*

F17.2 Závislost na tabáku
Z72.0 Užívání tabáku
~~Nikotinismus~~

Intervence

Jasně doporučte přestat KOUŘIT/UŽÍVAT TABÁK, informujte o účinné léčbě

Kontakty

Předejte kontakty na intenzivní léčbu a další možnosti podpory odvykání

V doporučení:
Poskytnuta krátká intervence odvykání kouření.
~~Zákaz kouření !!! Nekouřit.~~

*__F17.2__ Závislost na tabáku; __Z72.0__ Užívání tabáku; __Z58.7__ Pasivní kouření; __P04.2__ Postižení plodu a novorozence užíváním tabáku matkou

Upraveno podle Center of Excelence for Health Systems Improvement

Take home message

1. zjistit typické kuřácké situace a plánovat PŘEDEM variantu bez cigaret pro ně
2. odměňovat se
3. léky k potlačení abstinenčních příznaků
4. léky užívat dostatečně dlouhou dobu (3-6 měsíců)
5. nebát se vyhledat odbornou pomoc

DĚKUJI ZA POZORNOST

SPOLEČNOST PRO LÉČBU ZÁVISLOSTI NA TABÁKU

WWW.SLZT.CZ

